

FRANCESC D'A. GALÍ EL MESTRE INVISIBLE

L'essencial és invisible

Antoine de Saint-Exupéry

DURANT GAIREBÉ UN SEGLE la cúpula que avui presideix el Museu Nacional d'Art de Catalunya ha estat coronada, en el seu casquet interior, per una gran pintura mural del pintor i pedagog Francesc d'Assís Galí i Fabra (Barcelona, 1880-1965). La centralitat física de l'obra es correspon amb la que els contemporanis de Galí li atorgaren: el mestre de tota una generació –del postnoucentisme a l'avantguarda–, el qual, amb les seves obres i plantejaments pedagògics, va incidir en moviments estructurals com el simbolisme, el noucentisme o l'art del període d'entreguerres. Aquella eminent posició, no obstant, quedà estroncada, invisibilitzada, amb la Guerra Civil, i la seva memòria, després de la seva mort el 1965, es preservà gràcies als seus deixebles i a la feina d'uns pocs estudiosos, sense haver estat objecte de cap monografia ni exposició durant prop de seixanta anys.

La invisibilitat de Galí travessa i defineix el personatge. Es formà a l'entorn d'Els Quatre Gats, però del seu pas no n'ha quedat rastre. Del moment simbolista, cap historiador n'ha assenyalat l'interès. De la seva avançada Escola d'Art (1902-1915), només n'han romàs dues instantànies al terrat del centre, i poques més de la desapareguda Escola Superior dels Bells Oficis, institució cabdal del temps de la Mancomunitat que el pedagog dirigí entre 1915 i 1923.

Galí va ser mestre de grans paisatgistes, però els seus paisatges són migrats. La seva doctrina, que cercava l'essencial de l'art potenciant els sentits no visibles (el tàctil, l'auditiu), s'oculta darrere els garrofers

Bartomeu Galí (1910-1989)
Francesc d'A. Galí a la
bastida en el moment de
l'elaboració del mural del
Palau Nacional, 1929.
Fotografia publicada a
la revista *D'Aci i D'Allà*,
12/1930
Col·lecció Xavier Galí

Francesc d'A. Galí (1880-1965)

Paisatge amb muntanya nevada

c. 1902

Oli sobre tela

60 x 81 cm

Col·lecció Joan Bergós

Massó

Francesc d'A. Galí
*Cartell per a la revista Vell
i Nou*
1915
Cromolitografia sobre
paper
108 x 77 cm
Col·lecció Josep Galí

Josep Llorens Artigas
i Francesc d'A. Galí al
Montseny, c. 1921
Antiga col·lecció Martorell
Solaniçh

de Miró, les terra cuites d'Artigas, les atzavares de Mercadé, els boscatges de Benet. Sovint de manera literal: en projectes tèxtils de Tomàs Aymat, paravents de Ramon Sarsanedas o mobles de Ramon Puig Gairalt.

Cirici Pellicer recordava com Galí va ser un dels responsables del trasllat de les obres d'El Prado a la frontera durant la Guerra Civil, com a Director General de Belles Arts de la República, però tampoc n'ha romàs rastre documental, ni esment entre els historiadors. A Londres descabdellàrem el llarg exili de Galí a través d'una troballa tan atzarosa com fascinant: quaranta cartes d'amor dipositades a

l'arxiu de la Tate Modern enviades a l'avui celebrada pintora surrealista Ithell Colquhoun, inspiradora –proposem– de l'obra onírica del Galí de postguerra.

Aquesta monografia té per objecte, també, treure a Galí de la seva invisibilitat com a artista: una realitat que ell mateix també va contribuir a alimentar. Guiat per una modèstia «franciscana», com li agradava reconèixer, s'enjudiciava com un artista «fracassat» que no va ser capaç de tornar a aquella «ànima artística d'infant» que caracteritza tot gran creador.¹ Mai es va donar importància ni es va preocupar per la posteritat del seu treball. Però si som capaços de treure aquest vel derrotista i filtrar adequadament la seva obra, advertim un esplèndid creador, el qual arribà al podi de l'excel·lència de l'art modern del país (en cartellisme, pintura mural o dibuix), i protagonitzà moltes notes elogioses de crítics i contemporanis seus.

Així, Eugeni d'Ors –amb qui es freqüentaren al taller d'Alexandre de Riquer o al Consell de Pedagogia de la Mancomunitat– va definir Galí «com el jove que a principis de segle millor dibuixava a Barcelona»,² realitat que hem pogut constatar en els magnífics dibuixos simbolistes de primera època. Més endavant, Josep Llorens Artigas, en el pròleg de l'exposició de Galí a la Sala Dalmau de 1926, farà elogi dels seus cartells, que Galí va aconseguir «elevant a la categoria de pintura mural del seu temps».

Galí fou seleccionat fins a dues ocasions per a la prestigiosa exposició de la Carnegie Institute de Pittsburg de Pennsilvània (Estats Units), amb pintures de gran efusió mediterrània com *La primavera* (*The Spring*, 1933), coberta del llibre *El Noucentisme*, d'Enric Jardí.³ Altres pintures de gran projecció simbòlica –com el vaixell *Excelsior* (1910) o *Jove mare a la finestra* (1922, Museu Nacional d'Art de Catalunya)–, refermen el cos pictòric del seu treball. Així mateix, la majoria de les peces presentades a l'exposició de 1929, com el *Paravent de la Creació*, amb Ramon Sarsanedas, o la mateixa cúpula del Palau Nacional, les podem considerar com a obres majors dins la història de l'art anterior a la Guerra Civil.

Lluís Bracons (1892-1961),
lacet
Pere Brugués, esmalt de
vidre
Francesc d'A. Galí, dibuix
El naixement de Venus
1926
Urushi sobre fusta amb
incrustacions de nacre i
perles
134 x 100 cm
Joyería Gracia

Francesc d'A. Galí

***Pintor caient de
l'estructura***

1960

Llapis i tinta sobre paper

82 x 49 cm

Col·lecció Sílvia Bohera

Escudé

A Londres, enlloc d'abandonar-se a l'exili, Galí es relacionà amb el grup d'avantguarda surrealista i inicià una sèrie de dibuixos eròtics de primer ordre: una nova deriva a la frontera de l'onirisme que, en ser mostrada a Barcelona –en exposicions a la galeria Rovira (1951) i a la Sala Gaspar (1955)–, obtindrà excel·lents ressenyes per part de crítics com Joan Cortés, Alberto del Castillo o Rafael Benet, que en destacaren la «pulcritud», «inventiva» o «finesa» del seu darrer moment artístic.

Galí és una d'aquestes rares figures que amb la seva tasca cultural han contribuït decisivament a bastir i consolidar la medul·la espinal de l'art modern català: aquesta gran projecció de l'art nou que travessa, des de finals del dinou fins la transició democràtica, el curs dels moviments modernista, noucentista i d'avantguarda. Galí actua com una vàlvula vivificant de tots tres: es forma al primer –com artista precoç, deixeble de Riquer, Pompeu Fabra o Santiago Rusiñol–; instrueix al segon –com a primer pedagog de l'art– i alimenta el tercer –on orienta la mirada naixent de Miró o Artigas–. Per la seva alta incidència cultural en moments tan determinants, hem de concloure una potència que ha guiat la nostra recerca: descobrir Galí és redescobrir la modernitat artística del país.

Pocs dies després de la mort de Galí el 23 de setembre de 1965, Joan Miró envià una sentida carta a la seva família admetent la posició nuclear del pintor dins l'art català: «No tan sols jo li devia molt i molt si no també una generació de Catalunya que més tard irradià en altres joventuts!».⁴ En el mateix context, Josep Llorens Artigas afirmà que «la seva memòria perdurarà també per la seva obra pictòrica».⁵ Reprendre aquesta missió és al que ens hem dedicat en el curs dels darrers vint anys, partint dels estudis previs d'Arturo López o Roser Masip, amb l'estreta col·laboració de descendents del pintor, i animats, també, per algunes ments reconixedores del valor cultural de Galí (Perejaume, Antoni Mari). Finalment, també, mercès a la col·laboració d'aquesta casa, el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), que conjuntament amb el Museu Memorial de l'Exili (MUME) de La Jonquera i el treball creatiu d'Artur Muñoz (Col·tell Estudi), han tingut la sensibilitat de fer visible aquell que es volia invisible: una figura que segueix presidint, des de les altures, la nostra modernitat artística.

Albert Mercadé

Notes

1. *La Vanguardia*, Barcelona, 27/11/1955.

2. *La Vanguardia*, Barcelona, 21/01/1954.

3. JARDÍ, E., *El Noucentisme*, Barcelona, 1980.

4. Arxiu Galí, 6/10/1965.

5. *La Vanguardia*, Barcelona, 24/09/1965.

